

Sygn. akt: I C 188/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 06 grudnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie, I Wydział Cywilny,

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Tomasz Cichocki
-----------------	------------------------

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 listopada 2022r. w O.,

sprawy z powództwa A. D. i M. D.

przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie ewentualnie ustalenie

I. ustala, że nieważna jest umowa o kredyt hipoteczny nr (...) zawarta w dniu (...) pomiędzy powodami A. D. i M. D., a Bankiem (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powodki kwotę 6 417,00 (sześć tysięcy czterysta siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, w tym kwotę 5 417,00 (pięć tysięcy czterysta siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 188/21

UZASADNIENIE

Powodowie M. D. i A. D. pozwem z dnia 3 lutego 2021 roku (data nadania) skierowanym przeciwko Bankowi (...) S.A. w W. wnieśli o:

1. ustalenie nieważności umowy o kredyt hipoteczny nr (...) z dnia (...), zawartej między powodami, a pozwanym bankiem,

ewentualnie

2. ustalenie bezskuteczności wobec powodów postanowień § 2 ust. 2, § 7 ust 1 i § 11 ust. 1 pkt 3 umowy o kredyt hipoteczny nr (...) z dnia (...), zawartej między powodami, a pozwanym bankiem oraz § 8 ust. 3, § 9 ust. 4, § 21 ust. 1 „Regulaminu kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku (...) S.A.” stanowiącego integralną część wskazanej umowy,

3. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu podnieśli, iż kwestionowane postanowienia umowne powodują nieważność umowy, bowiem są sprzeczne z Prawem bankowym i Kodeksem cywilnym. Świadczenie wzajemne kredytobiorców nie zostało w umowie jednoznacznie określone, a jego wartość została uzależniona jedynie od woli pozwanego. Bank zastrzegł, iż zmiany kursu walut będą miały wpływ na wysokość zobowiązania kredytobiorcy, którym to kursem sterował sam bank, tj. druga strona zobowiązania. Zdaniem powodów przywołane wcześniej postanowienia są niedozwolonymi klauzulami

umownymi ponieważ kształtują prawa i obowiązki konsumenta (kredytobiorcy) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszają jego interesy, a zapisy dotyczące mechanizmu indeksacji są nietransparentne. Postanowienia te zmierzają do naruszenia równorzędności stron umowy, nierównomiernie rozkładając uprawnienia i obowiązki między partnerami stosunku obligacyjnego. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszające interesy konsumenta uznać należy również zróżnicowanie pomiędzy kursem kupna i sprzedaży stosowanym dla określenia wysokości kapitału kredytu, a następnie wysokości spłaty. Abuzywne postanowienia nie zostały z powodami indywidualnie uzgodnione, umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy, którym dysponował bank, a powodowie nie mieli rzeczywistego wpływu na jej kształt.

Nadto powodowie wskazali na swój interes prawny do żądania ustalenia nieważności umowy kredytu (pozew k. 4-21).

Pozwany Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenia na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych oraz opłat skarbowych od pełnomocnictw.

Pozwany zaprzeczył w szczególności, jakoby:

- a) umowa (lub jakiegokolwiek jej postanowienie) była sprzeczna z przepisami kodeksu cywilnego i Prawa bankowego,
- b) umowa była nieważna,
- c) umowa zawierała jakiegokolwiek postanowienia abuzywne,
- d) powodowie nie byli związani jakimikolwiek postanowieniami umownymi,
- e) kwestionowane postanowienia umowy nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami,
- f) warunki umowy nie podlegały negocjacom,
- g) kredyt miał charakter złotówkowy,
- h) bank nie wypełnił jakichkolwiek obowiązków informacyjnych, w szczególności w zakresie ryzyka związanego z zaciągnięciem kredytu, zmian kursu walutowego, zmiennej stopy procentowej i ich wpływu na wykonywanie umowy,
- i) bank narzucił powodom jakiegokolwiek rozwiązanie, w szczególności indeksację,
- j) powodom nie została przedstawiona rzetelna informacja dotycząca ich praw i obowiązków,
- k) powodów nie poinformowano o rzeczywistym zakresie ryzyka związanego z umową,
- l) spread stanowił zysk banku,
- m) powodom nie zostały w sposób zrozumiały wyjaśnione zasady działania mechanizmu klauzuli indeksacyjnej lub zmienności kursów walut,
- n) powodowie nie mieli możliwości zapoznać się z projektem umowy i regulaminu oraz pozostałą dokumentacją w sposób pełny i rzetelny przed podpisaniem umowy,
- o) pozwany nie poinformował powodów w sposób zrozumiały o wiążącym się z zawarciem umowy ryzyku, możliwych konsekwencjach ekonomicznych wzrostu kursu waluty i jego potencjalnym wpływem na wysokość kapitału kredytu oraz jego poszczególnych rat,
- p) postanowienia umowy były niejasne, niejednoznaczne lub nieprecyzyjne,

- q) istniały podstawy do eliminacji indeksacji z umowy, w szczególności przy pozostawieniu stopy oprocentowania właściwej dla kredytów indeksowanych kursem CHF,
- r) na powodów został przerzucony cały ciężar ryzyka kursowego związany z zawartą umową,
- s) bank arbitralnie lub dowolnie ustalał kurs CHF publikowany w TKWO,
- t) kwestionowane postanowienia umowy kształtowały prawa i obowiązki stron w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub naruszając interesy powodów, tym bardziej w stopniu rażącym,
- u) doszło do naruszenia równowagi kontraktowej stron,
- v) jakkolwiek z zarzutów stawianych bankowi przez powodów dla poparcia żądań pozwu był zasadny.

Ponadto pozwany podniósł brak interesu prawnego powodów w żądaniu ustalenia, brak odpowiedzialności pozwanego na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu oraz zarzut przedawnienia roszczeń powodów wymagalnych dawniej niż trzy lata przed skutecznym wniesieniem pozwu w niniejszej sprawie. Pozwany podkreślił, że umowa została zawarta 14 lat przed wniesieniem pozwu, wobec czego upłynął najdłuższy termin przedawnienia przewidziany w art. 118 k.c.

(odpowiedź na pozew k. 86-188)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powodowie w dniu 1 sierpnia 2006 r. wystąpili z wnioskiem do pozwanego o kredyt w wysokości 100.000,00 zł. Jako walutę kredytu wskazali walutę szwajcarską CHF.

(d.: wniosek - k. 211-213).

Powodowie przystąpili do umowy jako konsumenci.

(bezsporne).

W dniu (...) w O. powodowie zawarli z pozwanym bankiem umowę o kredyt hipoteczny nr (...).

Zgodnie z § 2 ust. 1 umowy, pozwany udzielił powodom kredytu w kwocie 168.910,38 PLN.

W § 2 ust. 2 umowy wskazano, że kredyt jest indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut O. Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu wypłacanego w transzach Bank wysłała do kredytobiorcy pismo informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna CHF wg Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w banku w dniu uruchomienia kredytu/transzy, przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo-odsetkowe.

Kredyt, zgodnie z § 2 ust 3, miał być przeznaczony na budowę domu metodą gospodarczą w kwocie 167.238,001 PLN oraz koszty wliczone w kredyt w kwocie 1.672,38 PLN.

(d.: umowa kredytu – k. 25)

Zgodnie z § 3 umowy kredyt miał być uruchomiony w transzach.

(d.: umowa kredytu - k. 26)

Zgodnie z § 7 ust. 1 umowy, kredytobiorca zobowiązał się spłacić kwotę kredytu

w CHF, ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF, obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z (...) Banku (...) S.A.

Splata kredytu następować miała przez bezpośrednie potrącanie przez bank należnych mu kwot z rachunku kredytobiorcy (§7 ust. 3).

Splata kredytu miała być dokonana w 420, z czego 8 rat obejmujących odsetki w okresie karencji spłaty kredytu oraz 412 równych ratach miesięcznych obejmujących malejącą część odsetek oraz rosnącą część raty kapitałowej (§ 7 ust. 2).

(d.: umowa kredytu – k. 28)

Zgodnie z § 6 umowy, kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej. Oprocentowanie wynosiło 2,8200% w stosunku rocznym, co stanowiło sumę stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) obowiązującej w dniu sporządzenia umowy oraz marży w wysokości 1,30 pkt proc., stałej w całym okresie kredytowania.

Wskazano także, że kredytobiorca ponosi ryzyko zmian stóp procentowych co oznacza, iż w przypadku wzrostu poziomu stopy referencyjnej wyższe będzie oprocentowanie kredytu i wzrośnie wówczas wysokość miesięcznej raty kapitałowo – odsetkowej.

Stopa referencyjna zgodnie z umową miała zmieniać się w cyklu kwartalnym i przyjmuje wartość z ostatniego dnia roboczego ostatniego miesiąca poprzedzającego kolejny kwartał kalendarzowy.

Oprocentowanie kredytu miało ulegać zmianie w zależności od zmiany stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF)

(d.: umowa kredytu – k. 27-28)

Zabezpieczeniem spłaty kredytu z odsetkami i innymi kosztami było ustanowienie przez kredytobiorcę na rzecz banku hipoteki kaucyjnej do kwoty 287.147,65 PLN na nieruchomości, położonej: W. gm. J., działka nr: (...), wpisanej do księgi wieczystej nr (...). Ponadto cesja na bank praw z polisy ubezpieczeniowej od ognia i innych zdarzeń losowych oraz cesja na bank praw z polisy ubezpieczeniowej na życie kredytobiorcy, którym był M. D..

(d.: § 9 umowy kredytu - k. 28).

Od udzielonego kredytu bank pobrał jednorazową bezzwrotną prowizję w wysokości 1.672,38 zł płatną przed uruchomieniem kredytu lub jego transzy. Przy zmianie waluty kredytu w przypadku zmiany waluty z PLN na walutę obcą stosowany miał być kurs kupna dewiz z dnia złożenia wniosku o przewalutowanie na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych, natomiast w przypadku zmiany waluty z waluty obcej na PLN stosowany miał być kurs sprzedaży dewiz z dnia złożenia wniosku o przewalutowanie na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych

(§4 umowy kredytu – k. 27).

Wszelkie zmiany umowy wymagały formy pisemnej pod rygorem nieważności, za wyjątkiem m.in. zmiany Regulaminu.

(§11 ust. 1 pkt 3 umowy kredytu – k. 29).

Zgodnie z § 11 ust. 2 umowy, integralną część umowy stanowił między innymi Regulamin, którego postanowienia miały zastosowanie w zakresie nieuregulowanym umową i stanowiący załącznik do umowy kredytu.

(umowa kredytu - k. 29)

Na dzień zawarcia umowy obowiązywał Regulamin Kredytowania Osób Fizycznych w ramach Usług Bankowości Hipotecznej Banku (...) S.A.

(d.: regulamin - k. 199-207)

W Regulaminie w §2 zawarty została słowniczek pojęć używanych w umowie kredytu, m.in. zmienna stopa procentowa została zdefiniowana jako – stopa, wg której oprocentowany jest kredyt, ustalana jako suma odpowiedniej dla danej waluty stopy referencyjnej i marży banku (§2 pkt 7). Stawka LIBOR 3M została zdefiniowana jako stopa procentowa podawana przez Reuters, ustalana o godzinie 11:00 GMT w Londynie, na podstawie średniej arytmetycznej notowań 3-miesięcznych, po której banki gotowe są sprzedawać swoje nadwyżki finansowe na londyńskim rynku międzybankowym, w przypadku kredytu w CHF (§ 2 Regulaminu - pkt 8 lit. f). Marża została zdefiniowana jako stała wartość wyrażona w punktach procentowych, ustalona przez bank (§2 pkt 9). W §2 pkt 19 została zawarta definicja kredytu w walucie obcej określonego jako kredyt udzielony w PLN, indeksowany kursem w waluty obcej wg Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w banku.

(d.: regulamin – k. 199-199v.).

Dalej w § 3 ust. 1 Regulaminu wskazano, że kredyt jest udzielany w PLN, natomiast może być indeksowany kursem waluty obcej na podstawie obowiązującej w banku Tabeli Kursów Walut Obcych (§3 ust. 2).

(d.: regulamin – k. 200).

Tabela Kursów Walut obcych nie została zdefiniowana ani w umowie, ani w Regulaminie. Nie wyjaśniono jak jest ona konstruowana, nie informowano również powodów o sposobie ustalania kursów walut w ramach Tabeli.

(d.: umowa, regulamin).

Zgodnie z § 8 ust. 3 Regulaminu, w przypadku kredytu w walucie obcej (czyli indeksowanego) kwota raty spłaty obliczana miała być według kursu sprzedaży dewiz, zobowiązującego w banku na podstawie obowiązującej w banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia spłaty.

(d.: regulamin k. 203v.).

Z kolei w § 8 ust. 4 Regulaminu wskazano, że co do zasady kredytobiorca może zastrzec w umowie, iż bank pobierał będzie ratę spłaty z rachunku w walucie do jakiej kredyt jest indeksowany, o ile ten rachunek jest dostępny w ofercie banku.

W myśl § 9 ust. 4 Regulaminu, w przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej, bank w następnym dniu po upływie terminu wymagalności kredytu, dokonywać miał przewalutowania całego wymagalnego zadłużenia na PLN z zastosowaniem aktualnego kursu sprzedaży dewiz, określonego przez bank w Tabeli Kursów Walut Obcych, natomiast od wymagalnego kapitału wyrażonego w PLN bank naliczać miał dalsze odsetki w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych

(d.: regulamin - k. 203v.).

Zgodnie z Regulaminem możliwa była wcześniejsza częściowa lub całkowita spłata kredytu. W przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej kwota wcześniejszej spłaty miała być obliczana według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia realizacji wskazanego przez kredytobiorcę w dyspozycji o dokonanie wcześniejszej spłaty (§ 10 ust. 4). Od tej czynności należna była prowizja ustalona od kwoty wcześniejszej spłaty i przeliczana według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w banku tabeli kursów walut obcych z dnia realizacji wcześniejszej spłaty (§ 10 ust. 5).

(d.: regulamin – k. 204)

Zgodnie z § 21 ust. 1 Regulaminu bank zastrzegł sobie prawo do zmiany cennika w trakcie trwania umowy kredytu, jeżeli wystąpi przynajmniej jedna z poniższych przyczyn:

- 1) zmiana w stawce WIBOR, LIBOR, EURIBOR lub WIBID, o co najmniej 0,001 p.p., przy czym zmiana którejkolwiek pozycji z cennika w takim przypadku nie może być wyższa niż 200% w stosunku do dotychczasowej wysokości,
- 2) zmiana stopy rezerwy obowiązkowej od depozytów ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, o co najmniej 0,001 p.p., przy czym zmiana którejkolwiek pozycji z cennika w takim przypadku nie może być wyższa niż 200% w stosunku do dotychczasowej wysokości,
- 3) zmiana z którejkolwiek stóp procentowych ustalanych przez NBP, o co najmniej 0,001 p.p., przy czym zmiana którejkolwiek pozycji z cennika w takim przypadku nie może być wyższa niż 200% w stosunku do dotychczasowej wysokości,
- 4) zmiana Regulaminu, zaakceptowana przez kredytobiorcę,
- 5) zmiana wysokości kosztów operacji i usług ponoszonych przez bank związanych z obsługą kredytu i powiązanych z nim usług, do których stosują się zapisy Regulaminu, przy czym zmiana którejkolwiek pozycji z cennika przy czym zmiana którejkolwiek pozycji z cennika w takim przypadku nie może być wyższa niż 200% w stosunku do dotychczasowej wysokości,
- 6) zmiana przepisów podatkowych lub rachunkowych wpływająca na wzajemne prawa i obowiązki stron umowy kredytu,
- 7) zmiana stopy inflacji o co najmniej 0,001 p.p. w stosunku do poprzedniego miesiąca, przy czym zmiana którejkolwiek pozycji z cennika w takim przypadku nie może być wyższa niż 200% w stosunku do dotychczasowej wysokości.

(d.: regulamin k. 207).

W dniu 28 stycznia 2008 r. strony zawarły Aneks nr (...) do umowy na mocy którego § 6 ust. 3 otrzymał następujące brzmienie: „Kredyt jest oprocentowany według zmiennej stopy procentowej, opartej na stopie referencyjnej LIBOR 3M (dla CHF) zmienny w cyklu kwartalnym, powiększonej o stałą marżę banku w wysokości 1,00 p.p.”

Pozostałe warunki umowy o kredyt hipoteczny pozostały bez zmian.

(d.: Aneks nr (...) k. 31-33)

Dnia 13 stycznia 2014 roku strony zawarły do umowy (...) nr (...). Zmianie uległ § 7 ust. 1, otrzymując następujące brzmienie: „Kredytobiorca zobowiązuje się spłacić kwotę kredytu w walucie, do której kredyt jest indeksowany lub denominowany. W przypadku przedterminowej całkowitej lub częściowej spłaty kredytu, spłata nastąpi w walucie, do której kredyt jest indeksowany lub denominowany.”

(d.: Aneks nr (...) k. 216-217)

Powodowie potrzebowali środków finansowych na budowę domu. Powodowie nie mieli możliwości negocjowania warunków umowy, podpisali ją w kształcie zaproponowanym przez bank. Podczas udzielania kredytu doradca nie mówił w jaki sposób będzie ustalany kurs CHF. Pojawiła się możliwość spłaty kredytu w walucie CHF, więc powodowie z niej skorzystali.

(d.: zeznania powodów k. 384-385v.)

Powódka A. D. rozpoczęła prowadzenie działalności gospodarczej (...).12.2014r. Działalność ta została zawieszona 30.01.2019r. Działalność polegała na usługach fotograficznych w postaci zewnętrznych sesji zdjęciowych. Raty kredytu nie były rozliczane w kosztach działalności gospodarczej.

(d.: zeznania powodów – k. 384-385v, informacja z CEIDG - k. 387-389)

Sąd zważył, co następuje:

W ocenie Sądu, roszczenie powodów o ustalenie nieważności umowy o kredyt hipoteczny nr (...), zawartej pomiędzy powodami M. D. i A. D., a Bankiem (...) S.A. z siedzibą w W., należało uznać za zasadne.

Sąd dokonał ustaleń faktycznych w sprawie w oparciu przede wszystkim o załączone do akt i wzajemnie niekwestionowane przez strony dokumenty, których wiarygodność nie budziła wątpliwości. Ponadto na podstawie zeznań świadków i strony powodowej.

Odnosząc się do zeznań przesłuchanych w toku postępowania świadków I. B. (poprzednio D.) (k. 367v.-369) oraz A. K. (k. 358-362v.), brak jest podstaw by odmówić im przymiotu wiarygodności, natomiast w ocenie Sądu, niczego istotnego nie wniosły one do sprawy. Świadkowie Ci nie pamiętali bowiem okoliczności zawierania tej konkretnej umowy.

Co do dowodu w postaci przesłuchania strony powodowej należy wskazać, iż zeznania te korelowały z pozostałym materiałem dowodowym. Ponadto nie zostały zakwestionowane przez stronę pozwaną, a w szczególności nie zostały przedłożone dowody przeciwne. Stąd Sąd dał im wiarę.

Sąd pominął wnioski o dopuszczenie dowodu z przesłuchania świadków M. S., K. M. i J. C. (k. 291) jako nieprzydatne dla rozstrzygnięcia. Zgromadzone w sprawie dowody w postaci dokumentów i zeznań strony powodowej, w pełni pozwalają na dokonanie prawidłowych ustaleń wystarczających do rozstrzygnięcia sprawy. Teza dowodowa dotycząca pominiętych świadków (pkt 6 odpowiedzi na pozew) i jej uzasadnienie, wskazują na to, że świadkowie nie znają okoliczności tej sprawy – tj. nie znają realiów tej konkretnej umowy, a mieliby zeznawać o ogólnych kwestiach związanych z funkcjonowaniem i finansowaniem banku oraz konstrukcji umów takich jak sporna w tej sprawie – co jest pozbawione znaczenia dla rozstrzygnięcia.

Sąd na podstawie art. 235²§1 pkt 2 k.p.c. pominął także wniosek dowodowy pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego zawarty w pkt 12 odpowiedzi na pozew (k. 93-94 akt sprawy), albowiem w ocenie Sądu, fakty wskazane w tezie dowodowej, w szczególności odnoszące się do obiegu środków finansowych, w tym walut obcych, jaki towarzyszy udzielaniu kredytu indeksowanego do CHF, sposobu konstruowania tabeli kursów walut banku czy kosztów ponoszonych przez pozwanego w związku z finansowaniem akcji kredytowej czy też hipotetycznych różnic w wysokości rat kredytu spłacanego przez powodów, a takim kredytem udzielonym w złotych lub przeliczonych z zastosowaniem średniego kursu NBP, nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia kwestii ważności umowy lub oceny skuteczności zakwestionowanych przez powodów postanowień umownych.

Powodowie żądali ustalenia nieważności umowy o kredyt hipoteczny zawarty pomiędzy powodami, a pozwanym Bankiem (...) S.A. z siedzibą w W..

Podstawę wystąpienia z takim żądaniem stanowi art. 189 k.p.c., na który powołała się również strona powodowa. Zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywna potrzeba usunięcia wątpliwości lub niepewności, co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom, np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

W ocenie Sądu, brak podstaw do kwestionowaniu interesu prawnego powodów w wystąpieniu z żądaniem pozwu, który polega na tym, że domagają się oni definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych ich postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jakim jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn, zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle takiej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta – na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące (są bezskuteczne). Wskazać także należy, iż zgodnie z aktualnym orzecznictwem kwestia istnienia interesu prawnego kredytobiorcy – konsumenta w żądaniu ustalenia czy to nieważności zawartej umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego, czy to abuzywności postanowień takiej umowy, nie budzi wątpliwości i jednolicie jest przyjmowane istnienie takiego interesu (vide – m.in. wyrok z dnia 24 lutego 2022 r. Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, I ACa 143/21, LEX nr 3338703 i przywołane tam orzecznictwo).

Przyjęcie przez Sąd istnienia interesu prawnego po stronie powodów, co do żądań sformułowanych w pozwie, implikuje w dalszej kolejności dokonanie oceny ważności zawartej umowy i jej rzeczywistego charakteru, a następnie przeprowadzenie analizy umowy kredytowej w zakresie zawarcia w niej klauzul abuzywnych dotyczących mechanizmu indeksacji i ich ewentualnego wpływu na dalszy byt prawny całej umowy bądź jej poszczególnych postanowień.

Zgodnie z treścią przepisów art. 58 § 1-3 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest też czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Kredyt udzielony powodom miał charakter kredytu indeksowanego. Kwota kredytu była ustalona w PLN i dopiero w efekcie zabiegu waloryzacyjnego przeliczono ją na CHF. Fakt zawarcia umowy kredytu indeksowanego do CHF, co do zasady nie był między stronami sporny.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 prawa bankowego, przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Przepis ten nie uległ zmianie w okresie od zawarcia umowy do daty wyrokowania.

Do essentialia negotii umowy kredytu należą: oddanie przez bank do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie ściśle określonej kwoty środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z oddanych do dyspozycji środków pieniężnych na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu stanowi odrębny typ umowy nazwanej. Odpłatność umowy kredytu realizuje się poprzez pobieranie przez bank odsetek, które są obligatoryjnym elementem tej umowy zgodnie z art. 69 ust. 2 pkt 5 Prawa bankowego. Natomiast, zgodnie z art. 69 ust. 2 pkt 9 tej ustawy, zastrzeżenie prowizji jest fakultatywne.

Sporna w sprawie umowa kredytu, co do zasady, spełnia wymagania art. 69 ustawy – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia). Określone były strony umowy, kwota i waluta kredytu (podana w złotych), cel, na jaki został udzielony, i termin jego spłaty. Prawidłowości tej nie zmienia postanowienie, że kwota udzielonego

kretytu miała być indeksowana kursem waluty obcej. W sprawie jest przy tym bezsporne, że kredyt spłacany jest w złotych i że w tej walucie kredyt został uruchomiony (wyplacony). Należy przy tym mieć na uwadze, że w orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że zarówno kredyty denominowane, jak i indeksowane do kursu waluty obcej, są kredytami w walucie polskiej.

Odnosząc się do oceny samego mechanizmu indeksacji należy wskazać, że art. 358¹

§ 2 k.c. wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądz miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądz polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

Zważywszy, że postanowienia umowy wyraźnie wskazują, że bank udziela kredytu w złotych polskich, a jego spłata następuje przez pobieranie należnych rat z rachunku prowadzonego również w tej walucie, nie ulega wątpliwości, że strony zamierzały zawrzeć umowę kredytu bankowego w tej właśnie walucie, która była jednocześnie walutą zobowiązania, jak i jego wykonania.

Wykorzystanie mechanizmu indeksacji, w ocenie Sądu, co do zasady nie narusza natury kredytu i przepisów Prawa bankowego. Umowy kredytów indeksowanych do waluty mogą być zawierane również obecnie - po nowelizacji Prawa bankowego z dnia 29 lipca 2011 r., która weszła w życie w dniu 26 sierpnia 2011 r. (Dz. U. z 2011.165.984), jednak od tego czasu w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, element przedmiotowo istotny umowy stanowi też zawarcie szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 4a).

Umowy kredytów indeksowanych do waluty obcej mogły i nadal mogą funkcjonować w obrocie i same w sobie nie są sprzeczne z powszechnie obowiązującymi przepisami ustawy - Prawo bankowe.

Istota zawartej przez strony umowy polegała na stworzeniu przez bank możliwości wykorzystania przez powodów określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczenia w walucie polskiej z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron - w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzycelności banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej. W tych okolicznościach trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża co do zasady obie strony. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Umowy tego rodzaju wiążą się ze znacznym ryzykiem dla kredytobiorców, ale na poziomie porównywalnym

z niewątpliwie dopuszczonym przez prawo kredytem walutowym, wypłacanym i spłacanym w CHF. Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza zatem przepisów prawa, zasad współżycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego. Stąd umowa stron jest dopuszczalna również w świetle art. 353¹ k.c., zgodnie

z którym strony zawierając umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Istotą sporu stron nie jest jednak sama konstrukcja umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, ale sposób konstrukcji mechanizmu indeksacji zastosowany przez pozwanego w umowie zawartej z powodami.

Zgodnie z art. 385¹ k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już stanowiskiem orzecznictwa „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym dla uznania, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (vide - wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12). Brak "uzgodnienia indywidualnego" dla postanowień inkorporowanych do umowy ma miejsce nie tylko wtedy, gdy konsument związany jest wzorcem z mocy art. 384 k.c., ale także wtedy, gdy doszło - za zgodą obu stron - do inkorporowania wzorca, albo niektórych jego postanowień, do treści umowy. W takiej bowiem sytuacji można mówić o "postanowieniach umowy przejętych

z wzorca". Takie postanowienia wzorca, mimo odmiennego od określonego w art. 384 k.c. trybu wiązania, nadal nie są postanowieniami "uzgodnionymi indywidualnie", chyba że konsument miał na ich treść "rzeczywisty wpływ". "Rzeczywisty wpływ" konsumenta nie zachodzi, jeżeli "wpływ" ten polega na tym, że konsument dokonuje wyboru spośród alternatywnych klauzul sformułowanych przez przedsiębiorcę (W. Popiołek: Kodeks cywilny Komentarz do art. 1-449 10. Tom I, red. prof. dr hab. Krzysztof Pietrzykowski, 2015, Wydawnictwo: C.H. Beck, Wydanie: 8; M. Bednarek, w: System PrPryw, t. 5, 2013, s. 761; M. Jagielska, Nowelizacja Kodeksu cywilnego: kontrola umów i wzorców umownych, MoP 2000, Nr 11; M. Lemkowski, Materialna ochrona konsumenta).

W sprawie było w istocie poza sporem, że kredytobiorca, tj. powodowie w dacie zawierania umowy kredytu, występowali jako konsumenci. Okoliczność ta nie była w szczególności kwestionowana przez pozwanego. Okoliczność tę potwierdza także przedłożona przez powodów informacja z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej Rzeczypospolitej Polskiej (k. 387-389), z której wynika, że działalność gospodarcza wykonywana przez powódkę została rozpoczęta w 01.12.2014r. i zawieszona 30.01.2019r.

W świetle materiału dowodowego sprawy, w szczególności zeznań powodów, a także umowy o kredyt hipoteczny nr (...), nie powinno budzić także wątpliwości, iż przy zawarciu umowy pozwany posłużył się wzorcem umownym, a kredytobiorca nie miał żadnego realnego wpływu na ukształtowanie postanowień umownych, poza wyrażoną w PLN kwota kredytu oraz liczbą rat spłaty. Brak także dowodu by postanowienia umowy, w tym odnoszące się do mechanizmu indeksacji, a w szczególności kwestionowane w pozwie postanowienia §2 ust. 2 i §7 ust. 1 umowy były wynikiem porozumienia stron, tj. wspólnego ustalenia ostatecznego brzmienia klauzuli, w wyniku rzetelnych negocjacji w ramach, których konsument miał realny wpływ na treść określonego postanowienia umownego (vide – m.in. postan. SN z 06.03.2019r., I CSK 462/18). Stwierdzenie to tym bardziej odnosi się do treści zakwestionowanego §8 ust. 3 Regulaminu Kredytowania Osób Fizycznych w Ramach Usług Bankowości Hipotecznej w Banku (...) S.A., który to regulamin wręcz z racji swej istoty nie podlegał negocjacji, a zgodnie z §1 i §11 ust. 2 umowy stanowił integralną część umowy kredytu.

Należy uznać, że zakwestionowane postanowienia umowy kredytowej dotyczyły przy tym świadczenia głównego stron (vide – wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 24 lutego 2022 r., I ACa 143/21), co znajduje potwierdzenie w licznych orzecznictwie Sądu Najwyższego, a także w wyroku TSUE z dnia 10 czerwca 2021 r. wydanym w sprawie C-609/19. Okoliczność ta nie uniemożliwia jednak oceny tych klauzul pod kątem abuzywności. Postanowienia zawierające świadczenia główne także podlegają takiemu badaniu, o ile zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny (art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c.).

Takie rozwiązanie ustawowe wywodzi się z art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich i opiera się na założeniu, że postanowienia określające główne świadczenia stron zazwyczaj odzwierciedlają rzeczywistą wolę konsumenta, bo do ich treści strony przywiązują z reguły największą wagę. Z tych właśnie przyczyn wymóg transparentności powinien

być rozumiany jako nakazujący nie tylko to, by umowa była zrozumiała dla konsumenta z gramatycznego punktu widzenia, ale także by mógł on na jej podstawie oszacować - w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria - konsekwencje ekonomiczne wynikającego z niej zobowiązania (zob. np. wyroki TSUE z dnia 20 września 2017 r., C-186/16 pkt 43-45 oraz z dnia 30 kwietnia 2014 r., C-26/13 pkt 71-73 oraz 75).

Z tą ostatnią sytuacją mamy do czynienia w przypadku analizowanych postanowień umowy odnoszących się do mechanizmu indeksacji (klauzuli waloryzacyjnej).

Z kolei w wyroku z 26 marca 2019 r. w sprawach C 70/17 i C 179/17 ((...) SA przeciwko A. S. S. oraz (...) SA przeciwko A. L. M. i V. R. R., pkt 54) Trybunał Sprawiedliwości UE wykluczył z kolei, by sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach. Oznacza to, że nieuprawnione byłoby zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi, polegającymi np. na odwołaniu się do kursu walut stosowanego przez Narodowy Bank Polski. Możliwość takiej zmiany umowy przez sąd stałaby w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13, gdyż przedsiębiorcy wiedzieliby, że nawet w razie zastosowania klauzuli niedozwolonej umowa zostanie skorygowana przez sąd w sposób możliwie najpełniej odpowiadający ich woli, a jednocześnie dopuszczalny w świetle przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18).

Oznacza to, że postanowienia dotyczące mechanizmu indeksacji podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.

Po wyjsza kwestia została już w ocenie Sądu przesądzona w aktualnym orzecznictwie sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego i za ugruntowany i dominujący należy uznać pogląd, iż klauzule ryzyka walutowego, przeliczeniowe i spreadowe określają główny przedmiot świadczenia, a jednocześnie podlegają one ocenie pod kątem abuzywności (tak m.in. postanowienie SN z 17.11.2022r., I CSK 3068/22, Lex nr 3450400, wyrok SN z 10.05.2022r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD 2022/4/45 i przywołane tam orzecznictwo).

Wobec powyższego należało dokonać oceny czy zakwestionowane w pozwie postanowienia umowy istotnie kształtowały prawa i obowiązki konsumentów (powodów) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszały ich interesy. Odpowiedź na powyższe musi być w ocenie Sądu twierdząca, zgodna z twierdzeniami pozwu.

Stosownie do §2 ust. 2 umowy kredyt jest indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu wypłacanego w transzach Bank wysyłał kredytobiorcy pismo, informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu/transzy, przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo – odsetkowej. Zgodnie z §7 ust. 1 umowy, kredytobiorca zobowiązywał się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z §2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF, obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych Banku (...) S.A.

Umowa o kredyt hipoteczny nr (...) w żadnym miejscu nie definiowała Tabeli Kursów Walut Obcych Banku (...) S.A. oraz nie informowała o sposobie ustalania kursu kupna i kursu sprzedaży przez pozwany Bank.

Z kolei §8 ust. 3 Regulaminu stanowił, że w przypadku kredytu w walucie obcej kwota raty spłaty obliczana jest według kursu sprzedaży dewiz obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia spłaty, przy czym zgodnie z definicją z §2 pkt 19 Regulaminu kredytem w walucie obcej był kredyt udzielony w PLN, indeksowany kursem waluty obcej wg Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku.

Jak wynika z powyższego kurs waluty szwajcarskiej, służący do przeliczania poszczególnych rat kapitałowo – odsetkowych, a także do ustalenia wysokości zadłużenia kredytobiorców w tej walucie, określany był samodzielnie przez pozwanego Bank, kredytobiorcy nie tylko nie mieli żadnego wpływu na ten mechanizm, ale nie posiadali także żadnej wiedzy na temat sposobu dokonywania przez Bank ustaleń w zakresie kursu sprzedaży i kursu kupna waluty. W ocenie Sądu, przesądza to o abuzywnym charakterze w/w postanowień umowy, tj., iż kształtowały one prawa i obowiązki konsumenta (powodów)

w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszały ich interesy. Wyraża się to w tym, że przesłanki ustalenia określonej wysokości stosowanych kursów kupna i sprzedaży waluty nie zostały precyzyjnie, jasno i dokładnie określone w zapisach umowy stron, natomiast zmiana sposobu ustalania kursu pozostawała w zasięgu możliwości banku bez konieczności uzgadniania go ze swoimi klientami. Stąd postanowienia umowy, które przewidywały przyjęcie kursu kupna i kursu sprzedaży z tabeli kursów banku, jako zastrzegające dla banku swobodę kształtowania wysokości zobowiązania kredytowego muszą być uznane za abuzywne. W istocie naruszają one bowiem równość kontraktową stron i przerzucają na klienta banku całe ryzyko zmiany kursu waluty. Nie ma przy tym znaczenia, czy z takiej możliwości pozwanego Bank skorzystał. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta.

Bez znaczenia pozostaje również sposób wykonania umowy stron w tym zakresie, w szczególności to, czy kursy stosowane u pozwanego w jej trakcie odpowiadały kursom rynkowym. W tym kierunku zbędne było w szczególności zasięgnięcie opinii biegłego. Zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega bowiem badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

Mając na uwadze powyższe, Sąd uznał, że postanowienia umowy i Regulaminu kredytowania dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy nie zostały uzgodnione indywidualnie

z kredytobiorcą (powódką), a w zakresie przewidującym do rozliczenia wypłat kurs kupna, a do rozliczenia spłat kurs sprzedaży - ustalane samodzielnie przez bank – kształtowały zobowiązanie kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. W konsekwencji, zgodnie z art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. miały one charakter niedozwolony, a tym samym od początku i z mocy samego prawa nie wiązały powodów (tak też m.in. SN w uchwale z 28.04.2022r., III CZP 40/22, OSNC 2022/11/109, wyroku z 04.04.2019r., III CSK 159/17, OSP 2019/12/115 czy też w wyroku z 26.05.2022r., II CSKP 650/22, OSNC-ZDF 2022/4/48).

Należy przy tym jednoznacznie wskazać, że oceny abuzywności dokonuje się na datę dokonania czynności – zawarcia umowy, a okoliczności, które zaistniały po zawarciu umowy, nie mają znaczenia dla oceny abuzywności postanowienia (tak Sąd Najwyższy w uchwale

7 sędziów z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, Biuletyn Sądu Najwyższego 2018/6/9, tak też TSUE w wyroku z 20 września 2017 r., C-186/16).

W przypadku uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, konieczne staje się też rozważenie skutków tego stanu rzeczy, albowiem co do zasady eliminacja klauzuli abuzywnej nie prowadzi wprost do nieważności umowy. Konsekwencją stwierdzenia, że dane postanowienie umowne ma charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. jest działająca ex lege sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie. Skutek w postaci nieważności umowy nastąpi natomiast wtedy, gdy eliminacja abuzywnych postanowień doprowadzi do braku możliwości jej dalszego wykonywania.

W ocenie Sądu, eliminacja z umowy wskazanych postanowień odnoszących się do mechanizmu indeksacji powoduje sytuację, w której luki te nie mogą być uzupełnione.

W szczególności takiej możliwości nie daje przepis art. 358§2 k.c., który dotyczy możliwości określenia kursu waluty obcej, w której zostało wyrażone zobowiązanie, w przypadku spełnienia świadczenia w walucie polskiej. Nie ma natomiast zastosowania do sytuacji, w której dochodzi do przeliczenia wysokości zobowiązania z waluty polskiej na walutę obcą. Poza tym, wskazany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24 stycznia 2009 r.). Uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Brak jest także możliwości odwołania się do zasad współżycia społecznego czy ustalonych zwyczajów (art. 56 i 65 k.c.).

Stąd, w ocenie Sądu, po usunięciu z umowy wskazanych powyżej niedozwolonych postanowień umownych, dalsze wykonywanie umowy nie jest możliwe. W tym zakresie Sąd podziela stanowisko, iż w tej sytuacji brak koniecznych składników umowy kredytu z art. 69 ustawy – Prawo bankowe, do których należą: oddanie przez Bank do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zwrot przez kredytobiorcę kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Eliminacja abuzywnych postanowień umowy uniemożliwi bowiem ustalenie wysokości poszczególnych rat kredytu, co należy do essentialia negotii tej umowy. Eliminacja tych postanowień będzie oznaczała także zaniknięcie ryzyka walutowego, będącego podstawowym elementem umowy kredytu waloryzowanego do innej waluty, to z kolei skutkować będzie tak daleko idącym przekształceniem umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, że należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134). Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością) - wyrok SN z 11.12.2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344.

W okolicznościach sprawy przyjęcie skutku w postaci eliminacji jedynie klauzul przeliczeniowych jako abuzywnych prowadziłoby w konsekwencji do utrzymania umowy kredytu jako kredytu złotowego oprocentowanego wg stawki powiązanej ze stawką LIBOR (tj. LIBOR 3M CHF + 1,30 p.p. marży - §6 umowy). Sąd, w okolicznościach tej sprawy, podziela natomiast stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10.05.2022r., II CSKP 285/22 (wraz z powołanym tam wyrokiem SN z 11.12.2019r., V CSK 382/18 oraz wyrokami TSUE z 14 marca 2019 r., C-118/17, pkt 52, z 5 czerwca 2019 r., C-38/17, pkt 43 oraz 3 października 2019 r., C-260/18, pkt 44), iż wyeliminowanie abuzywnych klauzul przeliczeniowych nie prowadzi do utrzymania w mocy umowy kredytu indeksowanego kursem franka szwajcarskiego jako kredytu złotowego oprocentowanego według stawki LIBOR. Byłoby to bowiem sprzeczne z naturą stosunku prawnego łączącego strony, powodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy wskutek zniesienia mechanizmu indeksacji, różnic kursów walutowych i pośrednio zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty.

Mając na uwadze powyższe rozważania, na podstawie art. 189 k.p.c. przy zastosowaniu art. 385⁽¹⁾ k.c. Sąd ustalił w punkcie I wyroku, że umowa kredytu nr (...) z dnia (...). zawarta przez powodów z Bankiem (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. jest nieważna.

Odnosząc się do zarzutu przedawnienia, podniesionego przez stronę pozwaną, należy wskazać, że nie mógł być zasadny w odniesieniu do żądań dotyczących ustalenia, ponieważ roszczenie to nie ulega przedawnieniu.

Bezprzedmiotowy był także w ocenie Sądu zarzut brak odpowiedzialności pozwanego na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, albowiem żądanie pozwu ograniczało się jedynie do ustalenia nieważności umowy ewentualnie bezskuteczności jej określonych postanowień. Brak było natomiast żądania w zakresie dokonania rozliczeń stron wskutek zaistnienia jednej z powyższych ewentualności.

Uwzględnienie żądania powodów w zakresie dotyczącym żądania ustalenia nieważności umowy dezaktualizuje potrzebę odnoszenia się do żądania ewentualnego.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 §1, §1¹ i §3 k.p.c. poprzez obciążanie pozwanego obowiązkiem ich zwrotu na rzecz powodów w całości, stosownie do wyniku procesu. Z tego względu Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 6.417,00 zł, o czym orzekł w punkcie II wyroku. Koszty procesu po stronie powodów obejmowały uiszczoną opłatę od pozwu (1.000 zł), opłatę od pełnomocnictwa (17 zł), wynagrodzenie pełnomocnika w stawce wynikającej z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (5.400 zł).

SSO Tomasz Cichocki